

medens man i 1856 havde hævdet Lovligheden af en Tvangsløb, og Thinget overhovedet havde udtalt sig saaledes, at man maatte troe, at det kunde blive Alvor med en saadan, saa skulde det nu paa Forhaand siges, at naar der i Fremtiden, selv ad Regeringsveien, gjennem Regeringens Initiativ maatte komme Lovforslag til os om Fæstetvang paa det Grundlag, som den gamle Dagsorden havde opstillet, vilde det ubarmhjerterig blive slaaet ihjel som stridende mod Eiendomsretten. Det var Meningen med den nye Dagsorden, og denne Fordring til os var saa meget besynderligere, som det erklæredes i Betænkningen, at den gamle Dagsorden i Virkeligheden forlængst skulde være opgiven, skulde være død Straadød. Jeg troer dog at burde sige, at jeg ikke har kunnet læse Fæstefagets Historie paa denne Maade, thi her i Thinget har man to Gange henholdt sig til den gamle Dagsorden — i 1857 og i 1859 — og ingen Minister har nogenstunde benægtet Rigtigheden af det Standpunkt, hvorpaa den stod. Man siger, at Loven af 1861 slog ind paa en anden Vej, og det er sandt, den slog ind paa Benyttelsen af indirecte Midler til at fremme Selveiendoms, og paa en Præmie til den Godsbeter, der vilde handle derefter. Men man opgav ikke dermed det gamle Standpunkt. Tvertimod! Den Minister, som indbragte Loven af 1861, svarede paa en Forhøring heri Thinget om, hvorfor han ikke var kommen med en Fæstefløsningslov, ingenlunde, at Grundlaget for den gamle Dagsorden var utilbørligt og stridende mod Eiendomsretten. Nei, han svarede, at det var vitterligt, at der udenfor Rigsdagen var reist en saa betydelig Modstand imod samme, at der ikke i Diebløkket var Haab om at føre Sagen igjennem, og at han ikke havde havt Mod til at fremkomme med et Lovforslag i den Retning, men man opgav ikke Standpunktet, end sige, at det skulde være blevet anseet for ulovligt, og derfor har det lige til dette Diebløkket været Sagens virkelige Stilling, at om endogsaa en Tvangsløsningslov endnu ikke var givet, var den dog mulig. Den har altid staaet i Horisonten som en Mulighed, og allerede denne Mulighed har havt væsentlig Betydning, og jeg troer, at det vilde have

været meget uheldigt, om Landstinget saar var kommen til at opstille en ny Dagsorden, der lige i Modsetning til den gamle Dagsorden, hvis Tanke var at fremme Selveiendoms, vilde være kommen til at udtale: ethvert Forsøg paa en Tvangsløb skal qvæles, og derved jo ogsaa vilde være kommen til at hemme og standse Selveiendoms frivillige Fremme iblandt os. Jeg anseer det derfor for et Gode, at Landstinget ikke er kommen til en ny Dagsorden, til en Dagsorden af 1870, der vilde staae i et saa aldeles modstridende Forhold til det i 1856. Vedtagne. — Men, det er ikke det eneste, og jeg troer ikke det vigtigste Resultat af denne Sags Forhandling, det vigtigste er det, at jeg virkelig troer, at der er Udsigt til, at Selveiendoms Udbredelse vil kunne komme til at gjøre et Fremfærdt gjennem Landstingsudvalgets Betænkning. Den ærede Landstingsmand meente, at naar vi da nu skulde undersøge, ad hvilke Veie man kunde gaae for at naae det store Maal, var der tre forskjellige, men han meente desværre tillige, at ingen af dem var ganske hensigtsmæssig. Han kaldte den sidste, den, som er opstillet af det ærede andet Medlem for anden Kredt (Varjen), Bødesystemet. Jeg troer ikke, at denne Benævnelse er aldeles rigtig. Nei, Bødesystemet er netop en fjerde Vej, som jeg vil tillade mig at bringe i Forslag og det med saa meget større Haab om Utslutning hos de ærede Herrer, som det er antydtes af dem selv i deres Betænkning. Der er blandt de indirecte Midler, som Betænkningen omtaler, nævnt eet, som jo ganske vist i Forbigaaende er blevet berørt heri Salen, men som det undrer mig ikke er bleven Gjenstand for nærmere Omtale og Undersøgelse. Det er nemlig blevet udtalt af det enige Udvalg — ialtsald er der i saa Henseende ingen Forskjel mellem det Fleertal og Mindretal, som have stillet Forslaget til Dagsordener, og hele Udvalget vil vist være villigt til at tiltræde Tanken — at der muligt kunde være Noget at udrette ved at paabyde Godsbeterne at indkomme med Salgsplaner, og det siges herom, at det vilde være den rigtigste og naturligste Vej, og den, som vilde stemme med Forholdets historiske Udvikling; og der er Sandhed heri; thi byder den gamle